

1761
Kapitel

Gitt Herr professor
Lektorerna af
Föreläsning

(af F. M. Franzén)

K o n s t e r n a .

P o e m .

STOCKHOLM,

Tryckt hos OLOF GRAHN, 1822.

Fåfängt lifvet åt mig ler,
Konstens Gudar! utan er,
Utan er jag skulle finna
Hela Indiens rikedom,
Som en öcken, arm och tom.
För mig du, Förtjusarinna,
In i deras helgedom.

Se dess portar öppna sig,
Alla, för ett slag af dig.
O! hvem är du underbara? —
"Följ mig blott, och se och hör!
Hvad dig fäster, hvad dig rör,
Njut, och tig. Sig sjelf förklara
Konsten både vill och bör.

Främst besök den Tempelsal,
Der det vittra Niotal,
Kring Endymion ställdt att vakta,
Dock på Sergels Amor ser
Lika gerna, kanske mer;
Kanske, att hans Mars betrakta,
I hans rum sig tyst beger.

Från Parnassen går en stig
Till Olympen. Kom med mig!
Se Laokoon, och lida
Lär dig först, Fall sedan ner,
Der du Ijusets Gudom ser.
Vid dess fötter lugn förbida,
Hvad en högre verld dig ger.

Se omkring dig: den är här,
Se, bland Gudar lyft du är.
Hvilken skönhet! hög och stilla,
Utan brist och tvång och strid!
Hvilken sällhet! Ingen tid,
Inga skiften kunna spilla
Dessa Himlaväsens frid." —

Känn den friden, konstens vän;
Midt i striden henne känn,
Hvarför strida? Sök det sanna
Och det sköna, hvar det finns,
Med hvad färg och ton det vinnns.
Ej vid namn och skolor stanna;
Blott det goda se och minns.

Kännarns finger känna må,
 Hvar de dolda senor gå
 I den arm, som Hjelten höjer:
 Känn du i ditt rörda blod,
 I din tjusta själ, det mod,
 Som hans höga uppsyn röjer;
 Glöm, att det är blott en stod,

Glöm det vid den Zeus, här står.
 Det är Wasa. Ja, så går
 Zeus, att ner ur molnen dundra,
 Dock mer skön Apollo är,
 Han på Skeppsbron. "Må du der
 Mästarn i sin konst beundra;
 Men fall ned för Hjelten här.

Svenska konsten vill du se,
 Vill ett tacksamt offer ge
 Åt de snillen, som nu fläta
 Nya löf i hennes krans.
 Dock ej må för blommans glans
 Du det dolda lif förgäta,
 Som i knoppen redan fanns.

Svensk är tecknarn, du här ser;
 Fast det narrspel, han beler,
 Ej är Svenskt, vårt land till heder.
 Men i striden, som der står
 Episkt skön, är segren vår,
 Såsom Fältherrn. Sänk dig neder,
 Stolta örn! hans pil dig när.

Aktar du det stora blott?
 Se naturen; stort och smått,
 Ek och lilja, haf och källa,
 Hvar sitt rum af henne få.
 Låt statyn på torget stå:
 Den begråtnas vän skall ställa
 Bysten på sin plats också.

Ach! den nyss så sälle har
 Blott den döda hilden kvar.
 Död? Hon lefver: se, de rena,
 Ljufva dragen hysa ju
 Hela hennes själ ännu;
 Och med skönheten förena
 Oförgängligheten nu.

Marmor'n står der; men din ring
 Hvälfver sig all verlden kring,
 Mynt! med snillet i förening,
 O! hvem känner ej igen
 Anletet af konstens vän?
 Han, som gaf dess bilder mening;
 Väl förtjent sin bild af den.

Miniatur! du har din lön,
 Alltid ung och kär och skön,
 Också du, som med de stora,
 Ädla bilders ättartal
 Pryder råd- och riddarsal;
 Och, att ej ditt pris förlora,
 Bland det sanna gör ett val.

Känner du bland Svensko män
 Dessa fyra här igen?
 Talare för Rikets Ständer,
 Och för Riket sjelft också;
 Tatande ännu de stå.
 Hvilka nyomskapta länder
 Se sitt folk framställas så?

Vänd dig hit; se detta blad. —
 Skiftar det ej färger?" — Hvad!
 Stickeln så kan taflor göra? —
 "Se! i all sin storhet är
 Kungen, hjelten, talarn der.
 Tror du ej de åskor höra,
 Som han på sin tunga bär?

Glöms för denna höga bild,
 Gamle du, som huld och mild
 Dig en sådan Son förvärfde?
 Står du icke der om bord,
 Främst bland böljans kämpar spord?
 Med det Wasamod du ärfde,
 Sänder du ditt segerord.

Vänta! gå ej kallt förbi
 Dessa prydnader, hvarti
 Konsten leker lätt, fast fången.
 Dock till lek är denna hand
 Icke skapt, som, fri sitt band,
 Böd på väggen stanna mången
 Ädel fornbild i vårt land.

Dubbelt pris är konsten värd,
 När, ej såld åt dagens flärd
 Ingen annan magt hon lyder,
 Än Naturen, Sanningen
 Och sin drottning, Skönheten.
 Så den penseln Sverige pryder,
 Som du känner här igen,

Märker du ej taflan der?" —
 Taflan? det ett fönster är.
 Hvilken utsigt! Känn den milda,
 Varma luft i sommarns qväll.
 Hvilken skugga! O! ett tjell
 Bland de träden, vid det vilda
 Vattenfallet för mig ställ.

Nej! der borta ställ det ner,
 Der jag gömd i skuggan ser
 Stockholms prakt i vikens spegel,
 Hvad! de flykta? Templen der,
 Slottet, hela Skeppsbron här,
 Strand och klippor, sund och segel,
 Till Paris med dem det bär.

"Far ock Du med lågen dit,
 Far med mången Svensk Charit,
 Och med Dagens sköna Stunder.
 Så cytheriskt ljufva, do
 Der vid Seinen icke se,
 Skämtande i myrtenlunder,
 Lifvet och Naturen le.

Men J stridens mör! Hvarthän?
 Hvar är blod och skri och skrån?
 Hören! fältets hingstar svara
 Edra springare i skyn!
 Flyn till Grekerna, o flyn!
 Konstens hembygd att försvara:
 Blekne skändarn vid er syn!

Gustaf! räddadt är ditt lif,
 Far till Tyskland, och det gif
 Ljusets glada frihet åter.
 Erik! blif i Sverige kvar,
 Du, som förr dess skyddshamn var,
 Bed för Manhem. Ach! det gråter.
 Att ej Finland mer du tar.

Stor är banan, målet stort
 Vid Historiens Tempelport
 För de tre, i vägar skilda,
 Bilden, som han framstå ser
 Full och klar, rör skådarn mer;
 Dock vill tänkarn stå och bilda
 Sjelf de flyende idér,

Finnlands Son! men hvar är du
 Med din sköna Natteld nu?
 Bort om Alperna den skiuer
 Ännu gladare, än här.
 Tänk! Italiens natt! hvad der
 För gestalter och ruiner
 Lysa vid det bloss, du bär!

Södern ser, att icke dö
 I den höga Nordens snö
 Färgens gracer, mer än formens.
 Dessa viste länge re'n
 För det häpna Rom, i sten
 Ifrån vintrens land och stormens,
 Mästarn, och hans lärling sen.

Hvilka sofve här? O se! — *Ja*
 Sakta! eljest vakna de.
 Sjelfva Hercules af denne
 Blir en dag. Och hon? jag tror,
 Himlens drottning, Gudars mor
 Ligger här. O! såg jag henne
 Stå, så himmelskt skön och stor!

Står hon upp: så akten er;
 Gudar från Valhall, jag ber,
 När af vrede Juno spritter,
 Är hon icke god, min själ!
 Lugnt begrundande, likväl
 På sin thron, hin gamle sitter,
 Rörs ej af partiens gräl.

Harmoni! förlik dem du,
 Hulda! du som söft de tu
 Trätobarnen i ditt sköte,
 Fåfäng önskan! Templet står
 Snedt mot Slottet år från år.
 Blott en rubbning af sitt möte
 Hyardera har fått och får.

Slottet! se dess Majestät,
 Småhet! och ditt prål förgät.
 Sedd från bergen eller torgen,
 Lyfter sina tinnars rad,
 Så sublim, som lätt och glad,
 Den en Konung värda borgen,
 Lyfter all den stora Stad.

Men de lefvande der?
 Rår du, ljufva Harmoni,
 Ej på menskan, som på stenen?
 Allt hon bildar genom dig,
 Allt på jorden, blott ej sig
 Jo! att se i dag på scenen
 Din Triumph, du bjuder mig,

Bort, Oedip! du vet din dom,
 Bort ur denna helgedom:
 Fader! ej din son förbanna.
 Sköna, öde! — dotter! bed
 För dia broder. Fallen ned,
 Barn! och öfver begges panna
 Gamle! dina händer bred.

Torka bort den tår, och le.
 Mästaren i skämt vi se
 Bättre lösa lifvets gåta,
 Än den mörka visheten,
 Själf en Sphinx, upplöser den,
 Bättre är att le, än gråta
 Åt det tomma sken, min vän!

Skenet slocknar ut: men hör!
 Müller än sin stråke för.
 Andar fram ur lutan stiga,
 Och ge lif åt träd och sten.
 O! hvar är jag? Lethen re'n
 Har jag druckit Mig inviga
 Dessa ljud till Elysén.

Du med lyran, som ännu
 Mer förtjuser, hvem är du?
 Du, i hvilken sig föröna
 Alla tankens genier,
 Alla känslans gratier,
 Som mig visar, du allena,
 Alla konstens skapelser.

Nyss vid källan en Najad,
 Nu i skogen en Dryad,
 På en äng du går som Flora,
 Vid en skyl som Ceres står.
 Cynthia i hjortens spår
 Springer du, och blir Aurora,
 När du bergets hjessa når.

Så i taflor lefver du.
 Hvad! en bild af marmor nu?
 Som Pygmalion betagen,
 Jag din himla-skönhet ser,
 Suckar för din fot och ber,
 Tills du, strålande i dagen,
 Öppnar ögonen, och ler:

Nu af menskolifvets lopp
 Du ett mimiskt spel för opp.
 Daphne! se han når dig redan
 Hvad! Apollo sjelf du flyr!
 Spill din ungdom, spottsk och yr.
 Som ett tröstlöst Echo, sedan
 Ropa efter den dig skyr.

Blinda Dido! du ej ser,
 Huru skälmskt det barnet ler,
 Som du vaggar i ditt sköte.
 Vakna, spring med spridda hår.
 Fåfångt du i fönstret står,
 Hoppas än den flyddes möte:
 Se, han re'n till segels går.

Tyst! hon kommer här igen,
 Nu en vålnad endast än.
 Sen J, med hvad blick hon träder,
 Stum, den trolöse förbi.
 Skåden, skåden henne, J
 Lycklige! Hvad nu er gläder,
 Snart skall blott en vålnad bli.

Niobe! emot ditt bröst
 Slutet du din sista tröst.
 Ach förgäfves! — Vid ditt hjerta
 Pilen i dess hjerta far,
 Står du än den samma kvar,
 Än den stolta? O! din smärta
 Moder! dig förstenat har.

Baucis! på din ålderdom
 Trippar du så huld och from,
 Och ditt enkla bord tillreder,
 Du har fremmande i qväll.
 Goda själ! hvad du är säll!
 De från Himlen stigit neder,
 Och ett Tempel är ditt tjell,

Hvart försvann hon från min syn?
 Se, bland stjernorna i skyn
 Bygger hon palats af ether;
 Och i verldars harmoni
 Stämmer in, som tanken fri.
 O! nu vet jag hvad du heter
 Tjusarinna, Poesi!

Du är alla konstners själ.
 Utan dig hvad vore väl
 Hvad jag såge hvad jag hörde,
 Om jag reste än till Rom?
 Lika stel och torr och tom,
 Kom jag hem, och med mig förde
 Blotta ord till myndig dom.

